

Таблиця 1

Відхилення значень Z показника для кожного з досліджуваних підприємств від критичних його значень

Групи підприємств	Підприємства				
	1	2	3	4	5
з низьким рівнем конкурентоспроможності	-0,92036	-0,46964	-1,93859	-0,47082	-2,52062
з високим рівнем конкурентоспроможності	1,04199	2,09856	0,19206	0,02429	3,98095

Як бачимо, відхилення значень Z показника для всіх підприємств з низьким рівнем конкурентоспроможності від критичного значення є від'ємними різницями, а відхилення Z показника підприємств з високим рівнем конкурентоспроможності мають позитивні значення, що свідчить про адекватність розробленої дискримінантної функції. Шкала інтерпретації Z показника для конкретного підприємства автосервісу побудована за таким правилом: - конкурентоспроможність підприємства вважається низькою, якщо значення його Z показника є меншим або дорівнює половині середнього значення цього показника для групи з низьким рівнем конкурентоспроможності; - конкурентоспроможність підприємства має середній рівень, якщо значення Z показника знаходиться в інтервалі між половиною середнього значення цього показника для групи з низьким рівнем конкурентоспроможності і половиною середнього значення показника для підприємств з високим рівнем конкурентоспроможності; - конкурентоспроможність підприємства вважається високою, якщо значення його Z показника більше або дорівнює половині середнього значення показника для підприємств з високим рівнем конкурентоспроможності. Виходячи з цього правила, шкала оцінювання рівня конкурентоспроможності підприємств автосервісу України є такою:

Таблиця 2

Шкала оцінювання рівня конкурентоспроможності підприємств автосервісу України

Z показник підприємства	Рівень конкурентоспроможності
$Z \leq -0,48472$	низький
$-0,48472 < Z < 0,84734$	середній
$Z \geq 0,84734$	високий

Література: 1. Сумець О. М., Сомова О. Є., Пеліхов Є. Ф. Оцінка конкурентоспроможності сучасного промислового підприємства. Навчально-практичний посібник. Для студентів економ. спец. – К., Професіонал, 2007. – 208 с. 2. Терещенко О. О. Антикризове фінансове управління на підприємстві: Монографія. – К.: КНЕУ, 2008. – 272 с.

МОДЕЛЮВАННЯ ВИБОРУ ЗАХОДІВ РЕГУЛЮВАННЯ РИЗИКІВ

Кулиняк І.Я., НУ “Львівська політехніка”, м. Львів, Україна

Існують різні моделі вибору заходів регулювання ризиків залежно від значень показників, які запропоновані для оцінювання та порівняння ризиків. У науковій літературі [1-4] пропонуються такі показники, як ймовірність втрат, рівень втрат, частота настання, обсяг недоодержаних доходів (прибутків), складність прогнозування настання ризику тощо. Вибір показників повинен ґрунтуватись на підході системного та комплексного охоплення всіх сфер та етапів досліджуваного процесу. Складність оцінювання ризиків та прийняття рішення на основі значень одного з показників зумовлює необхідність використання системи показників. Актуального значення набувають дослідження авторів щодо можливостей застосування багатокритеріальних моделей та методів в управлінні ризиками.

Показники оцінювання рівня ризику можна поділити на статичні та динамічні. Статичні показники відображають наявний рівень ризику на певну дату. Динамічні показники показують

вплив ризику на значення оцінкового параметру протягом всього періоду реалізації проекту. Визначення динамічних показників оцінювання рівня ризиків ґрунтується на врахуванні фактора часу, тобто дисконтуванні. Статичними, як і динамічними, можуть бути як абсолютні (втрати, витрати, дохід, прибуток тощо) так і відносні (рентабельність, прибутковість, коефіцієнти варіації доходів чи витрат, різноманітні фінансові коефіцієнти тощо) показники. Відносним показником оцінювання ступеня мінливості очікуваного результату (втрат, доходу від настання ризиків) є коефіцієнт варіації. За допомогою коефіцієнту варіації можна порівнювати ступінь мінливості очікуваного результату, вираженого у різних одиницях виміру. На основі досліджень наукової літератури [1-4] пропонуємо виокремлювати такі агреговані заходи регулювання ризиків: 1) прийняття ризику, що означає залишення всього чи частини ризику і покриття його за рахунок власних джерел або за рахунок збільшення розміру платежів чи вартості товару або послуги; 2) зниження ризику – вжиття заходів, що дають змогу знизити ймовірність настання несприятливого випадку чи величини збитку до мінімально можливого рівня; 3) передача ризику – переведення можливих втрат, пов'язаних із реалізацією операції, на третю особу: страхову компанію, особу поручителя тощо; 4) уникнення ризику, тобто відмова від здійснення тих операцій, які пов'язані з високим рівнем ризику. Пропонується здійснювати вибір запропонованих агрегованих заходів залежно від діапазону значень системи статичних та динамічних показників. У загальному вигляді модель вибору заходів регулювання ризиків відобразимо таким чином:

$$\text{Заходи регулювання ризиків} \left\{ \begin{array}{l} \text{прийняття ризику} \\ \text{зниження ризику} \\ \text{передача ризику} \\ \text{уникнення ризику} \end{array} \right\} = f \left\{ \begin{array}{l} k_1, k_2, \dots, k_n \\ d_1, d_2, \dots, d_n \end{array} \right\}, \quad (1)$$

де k_1, k_2, \dots, k_n – статичні показники оцінювання рівня ризику; d_1, d_2, \dots, d_n – динамічні показники оцінювання рівня ризику; n – кількість показників.

Вибір заходу регулювання ризиків можна здійснювати як на основі дискретних значень одного чи кількох показників, так і на основі інтервальних значень показників. Заходи можуть вибиратись як для мінімізації окремого ризику, так і групи ризиків. Оскільки ідентифікація та оцінювання ризиків носять суб'єктивний характер, тому і вибір заходів регулювання ризиків необхідно приймати з урахуванням суб'єктивних чинників та умов. Показники оцінювання рівня ризику корисні в певних визначених ситуаціях. Для кожного з них існують особливості та обмеження. Визначення тої чи іншої системи показників для моделювання вибору заходів оцінювання рівня ризиків буде залежати від сподівань ризик-менеджера, міри регулювання галузі чи сфери діяльності, способів фінансування, грошових потоків, рівня впливу чинників внутрішнього та зовнішнього середовища, порівняння альтернативних проектів, схожості переваг альтернативних варіантів, чи чітко окреслених термінів тощо.

Література: 1. Вітлінський В.В. Ризикологія в економіці та підприємстві: [монографія] / В.В. Вітлінський, Г.І. Великоіваненко. – К.: КНЕУ, 2004. – 480 с. 2. Донець Л.І. Економічні ризики та методи їх вимірювання: Навчальний посібник / Л.І. Донець. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 312 с. 3. Ілляшенко С.М. Економічний ризик: Навчальний посібник / С.М. Ілляшенко. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 220 с. 4. Лук'янова В.В. Економічний ризик: Навчальний посібник / В.В. Лук'янова, Т.В. Головач. – К.: Академвидав, 2007. – 464 с.